

Türkiye Açık Pazarı İçin Bir Kilometre Taşı: TÜRK TELEKOM'un ÖZELLEŞTİRİLMESİ

Hayati KÜÇÜK - EMO Hukuk Müşaviri

4 06 sayılı Telgraf ve Telefon Kanunu'nda yine değişiklik yapıldı. Türk Telekom (TT)'un satışına yönelik düzenlemeler 1993 yılında çıkartılan 509 sayılı KHK ile başlamış ve bu KHK'nin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesiyle birlikte defalarca yinelenen değişiklikler ve iptaller birbirini izlemiştir.

23 Mayıs 2001 tarihinde yapılan değişiklikle, TT'nin satışına yönelik ince bir hukuki geçerlilik sağlanmıştı. Ancak bu düzenlemenin öngördüğü şekilde bir satış için hiçbir girişim başlatılmadı. Son üç yıl, TT'nin satışına yönelik girişimler açısından bir uyuma devresi olarak geçti. 16.6.2004 tarihinde yapılan son değişiklik ise, bu dönemin, görünmeyen faaliyetlerle sürdürüldüğünü gösteriyor. Çünkü uyumanın gerçek nedeni, mevcut yasal düzenlemeyle özelleştirmenin istenmemiş olması, tartışmaların bir süre soğutulduktan sonra, tekrar eski hale dönülerek satışa çıkartılmış olmasıdır.

Tüm Çabalar Yabancılar Satmak İçin

Bugüne kadar yapılan düzenlemeler ve satış için atılan adımlar incelendiğinde, en ısrarlı yaklaşımın yabancılar satış için gösterildiği anlaşılmaktadır. Bu

konuda geçtiğimiz yıllarda ortaya atılan kavram "stratejik yatırımcı" dır. Stratejik yatırımcı, özelleştirilen şirketin belli bir payını alarak devlete (ya da başka küçük pay sahiplerine) ortak olmakta ve şirketin yönetim ve denetim hakkını elde etmektedir.

Stratejik ortak olabilecek düzeyde şirketler, kolayca anlaşılabilirliği gibi, telekomünikasyon alanında faaliyet gösteren ulusötesi dev şirketler. Telekomünikasyon sisteminin toplam değerinin % 30'u civarında bir ödeme yaparak, sistemin tümünün yönetim ve denetimini elde ediyorlar. Sisteme ait bütün stratejik kararları alıyorlar ve çıkarları o ülkenin çıkarlarının üzerinde tutuluyor. TT'nin özelleştirilmesi için başvuru danışman şirket Goldman ve Sachs konsorsiyumunun 1997 yılında hazırladığı raporda bu konuda şöyle deniyordu: "bu yatırımcılar (stratejik) kendilerine % 20-30'luk bir hisse verilmesini isteyecekler ve bu amaçla yapıla-

cak bir ticari işlemde büyük bir ihtimalle Türk Telekom'un idari ve işleyişine ilişkin kontrolünü almayı isteyeceklerdir. Genel olarak, stratejik yatırımcı alternatifi TT'ye uzun dönemli ticari çıkarlar ve yönetim çözümü getirmesi açısından en garantisidir ama bununla birlikte belli bir dönem için TT'nin kontrolünden vazgeçilmesini içerecek ve buna bağlı olarak çok ciddi riskler getirecektir."

Bir stratejik ortağın, TT'ye kazandıracığı fayda hemen hemen yok gibidir. TT, sahip olduğu alt yapı ve teknik kadro ile kendini kanıtlamış bir kurum. Yeni teknolojik gelişmelerin uygulanması için yapılacak yatırımların maliyeti ise, elden çıktığı takdirde kaybolacak değerler yanında pek önemsizdir.

TT'nin Değeri Özellikle Düşük Gösteriliyor

TT'nin yabancılar satışına için kullanılan bir başka iddia ise, bu yolla değerinin yükseleceğidir. Oysa, özelleştirmecilerin yıllardır topluma işledikleri propagandalar incelendiğinde bu iddianın bir safсата olduğu görülmektedir. Nitekim, özelleştirmenin bir felsefe olduğu ve ücretsiz dahi özelleştirilse toplum için yararlı olacağı fikri savunulmaktadır. Hatta, kamuya ait bir işletme değerinin altında, yok fiyatına devredildiğinde alkışlan-

makta ve büyük ilerleme hatta demokrasi örneği olarak yüceltilmektedir. Aynı mantıkla, geçtiğimiz on yılda, TT'nin değeri de kağıt üzerinde durmadan düşürülmektedir. Uluslararası spekülasyon ağının unsurları, TT'ye sahip olacak şirketin, bunu en az fiyatla elde etmesi için çalışıp duruyorlar.

Bir malı (burada mal TT oluyor!) satışa çıkardığınızda, belirlenen değeri ödeyecek talipli varsa satılır, yoksa elde kalır. Peki bu özelleştirme şampiyonlarının TT'nin elde kalmasına tahammülleri var mıdır? Sırf fiyatı bulunamadı diye satış gerçekleşmezse, "beceriksizler satamadı" diye ortaya çıkmayacaklar mı? "Her ne pahasına olursa olsun TT elden çıkartılmalıdır" mantığıyla ilerleyen süreçte, TT'nin değerinin düştüğü uydurması, birincisi yabancılara satışın önünün açılmasına, ikincisi ise biran önce satılmasına hizmet etmektedir.

TT'nin yabancılara satılmak istenmesindeki ısrar, dayatmanın dışardan gelmesinden kaynaklanıyor. Yabancıların bu imtiyazı elde etmek istemelerinin nedeni, ekonomik ve siyasi anlamlar içeriyor. Ulusötesi şirketler, kârlı ve stratejik bir alanı ele geçirecekler. Bu nedenle de sahip oldukları bütün ekonomik ve siyasi kuruluşları harekete geçirerek, (enerji ve diğer

stratejik hizmet alanlarında olduğu gibi) telekomünikasyon sisteminin istedikleri şekilde özelleştirilebilmesi için bütün girişimleri deniyorlar. İkili ilişkiler yanında, IMF, Dünya Bankası ve AB gibi uluslararası organizasyonlar eliyle her türlü baskı uygulanıyor.

Esasen uygulanmakta olan, bu gibi hizmet alanlarının yabancılara satışından çok, kimseye kapıların kapatılmamasıdır. Birbirleriyle rekabet halinde olan ekonomik ve siyasi güçler arasındaki açık kapı ilkesinin ku-

ralları işliyor. İmtiyazı elde etmek veya ona ortak olmak herkese açık olacaktır. İmtiyaz bir kez verildikten sonra hizmetten yararlanmak ta eşit bir şekilde herkese açık olacaktır. Bu durum, emperyalist sömürü ağının denge unsurundan kaynaklanmaktadır. İşgal sonrası Irak'ta bu ilke ABD tarafından bozulmuş ve ihalelere belirli ülkelerin dışından şirketlerin alınmayacağı açıklanmıştı. Askeri güçle elde edilen imtiyazlarda bu gibi girişimler gözlenmekle birlikte, gerçekte bu olanaklardan yararlanma hakkı herkese açık tutulmakta, ancak tabii ki soncu siyasi mekanizma belirlemektedir.

TT'nin yabancıların sahipliğine olanak verecek şekilde özelleştirilmesi tamamlandığında, Türkiye bütün mal ve hizmet alanlarında bir açık pazar olma yolunda önemli bir mesafeyi de katetmiş olacak. ◀

